

Імплементация прийому синонімії в межах комунікативного простору

Статтю присвячено дослідженню використання прийому синонімії під час навчання іноземної мови як найефективнішого та сталого конституанта сприйняття та засвоєння необхідного діапазону лексем-відповідників однакових за семантичними показниками.

Засвоєння номінативного діапазону професійного спрямування відбувається через діалогічне та монологічне мовлення, де студент має перспективу вдосконалитися не лише певні синтаксичні конструкції, а й оперувати засвоєними дефініціями, добираючи при можливості аналог виокремленої одиниці. При цьому враховується мотиваційний компонент як ціннісний складник успішного засвоєння матеріалу. Не викликає сумніву й той факт, що не менш продуктивними складником прийому синонімії є ретельний відбір текстів для студентів немовних спеціальностей з окресленням вузькофахової та загальнонаукової лексики (за своїм якісним складом це переважно слова-терміни, носії певних абстрактних наукових понять чи назви конкретних предметів) та ґрунтовна розробка тренувальних вправ на окреслення синонімічного ряду, що полегшуватиме процес розуміння студентами специфічної інформації.

Цей лінгвокогнітивний аспект сприяє розширенню мовленнєвого простору, інваріативності, активізації словникової сфери студентів економічних спеціальностей, реалізує індивідуально-особистісний, цільовий та ситуативний сегменти повідомлення.

Ключові слова: комунікативні можливості, прийом, синонімія, структуралізація, мовні засоби.

Постановка наукової проблеми та її значення. Своєрідною особливістю педагогічних студій є спрямування на дослідження ефективних та мовних засобів оволодіння ішомовним компонентом як сфери реалізації комунікативного простору. Проте й досі недостатньо вивченим і систематизованим залишається лінгвокогнітивний аспект використання принципу синонімії номінативів професійної тематики, що досягається через імплементацию цілісної системи спеціально опрацьованих завдань, структуралізованого провадження спеціально запланованої низки навчальних операцій, які підпорядковані нагальній меті – формуванню автоматизованих мовних навичок. Необхідність поступового заповнення цієї лакуни й визначає **актуальність** обраної теми.

Мета статті – дослідити використання прийому синонімії під час навчання іноземної мови як дієвого та сталого компонента засвоєння необхідного діапазону лексем-відповідників однакових за семантичним навантаженням.

Завдання статті:

1) детермінувати теоретико-методологічні засади навчання студентів економічної спеціальності іноземної мови з урахуванням принципу навчання у контексті комунікативної, стилістичної та когнітивної лінгвістики;

2) ідентифікувати моделі комунікативного простору, що реалізують індивідуально-особистісний, цільовий та ситуативний аспекти спілкування;

3) встановити причини мотиваційного зниження вивчення іноземної мови й окреслити на цій основі перспективи дальших наукових розвідок.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Обсервація продуктивних та дієвих мовних засобів навчання студентів іноземної мови позафахових спеціальностей неодноразово ставали предметом зацікавлення вітчизняних наукових шкіл. Серед учених, які проектували свої дослідницькі розвідки щодо навчання ішомовних дефініцій, – це О. І. Вишневський, В. А. Бухбіндер, П. Б. Гурвіч, О. О. Миролюбов. Великий внесок у вивчення синонімії як лексичного явища в літературі зробили такі науковці, як Л. А. Булаховській, А. А. Бурячок, В. С. Ващенко, Л. С. Паламарчук, П. М. Деркач, Г. М. Колесник, А. В. Лагутіна, О. І. Нечитайло, Л. М. Полюга, Л. Г. Скрипник, О. О. Тараненко.

Період інтеграції України до Європейської спільноти забезпечується створенням відповідних умов розвитку загального освітнього і наукового площин та виробленням єдиних критеріїв і стандартів у сфері навчальної діяльності. Імплементация нових економічних відносин українських компаній у міжнародному просторі та висока ринкова конкуренція працівників і виробничої

продукції викликає потребу практичного застосування іноземних мов. Цей аспект постає невідокремленою частиною у контексті взаємодії та співпраці зарубіжних і вітчизняних фахівців різних галузей науки в цілому.

Нагальна потреба підготовки студентів позафахових спеціальностей вищих навчальних закладів як професіоналів високого інтелектуального рівня підкреслена релевантністю мовної компетенції, як такої, що забезпечила б мобільність та швидке розв'язання поставлених задач, а саме: декодування нових технологічних процесів, ознайомлення та оперування темпоральними і закономірними імперативами в еволюції наукового та технічного потенціалу. Комунікативні можливості щодо професійної діяльності майбутніх економістів включають такі конституанти: демонстрація товарів, проведення презентацій, доповідей, підписання угод, вміння переконувати співбесідників.

Структуризація та моделювання ситуативного простору є компіляцію синтезу отриманої інформації та раціонального її вирішення, окреслення наслідків, логічне висвітлення та обґрунтування обраної дії, відповідно її домінуючі сторони та недоліки. Як зазначає дослідник К. М. Гавриленко, «Лінгвістичні, соціальні, психологічні та культурологічні знання про іншомовний соціум створюють широкий контекст у вищому навчальному закладі приділяється саме цілеспрямованому розширенню активного словникового запасу студентів. Цей аспект є одним з пріоритетних завдань успішного володіння іншомовним інструментарієм. На факультетах, де англійська мова не є спеціалізованим предметом, збагачення вокабуляру здійснюється завдяки міжкультурного спілкування, формують перцептивну готовність до ефективного міжкультурного ділового спілкування, а отже до міжнародного професійного співробітництва» [2, с. 241].

Позиціонування лінгвістичних студій щодо питань комунікативної прагматики зумовило більш детальне вивчення використання мовних засобів, що сприяють втіленню індивідуально-особистісного, цільового та ситуативного аспектів повідомлення. Превалююча увага в процесі навчання іноземної мови застосуванню лексичного навантаження професійного спрямування: номінативні одиниці та фразеологічні конструкції, які детермінують інформаційну семантику дисципліни чи спеціалізації слухачів.

Прискорений технологічний розвиток зумовив нагромадження численних подробиць при вивченні того чи іншого предмета, що, між тим, не тільки негативно вплинуло на якість засвоєння інформації, а й почало гальмувати інтерес до дисциплін взагалі, тому, відповідно, зміст та цілі не розкривають суть важливих питань. Аналіз професійної підготовки констатує той факт, що, на жаль, більшість випускників не виявляє достатній обсяг комунікативних вмінь та навичок з іноземних мов, більше того, дехто взагалі розгублюється або уникає спілкування. Це свідчить про фундаментальні прогалини, що утворилися внаслідок деяких причин:

- комплікацію предмета, що здається незрозумілим, а тому нецікавим;
- відсутності мотиваційного фактору (для чого це потрібно, це другорядний пункт, що необхідний для роботи);
- недостатнього практичного керування здобутими вміннями та навичками (відсутність окреслення ситуативної інваріативності як у навчальному процесі, так і у виробництві). Це зумовлює неможливість вибору моделей дискурсів для діалогічного та монологічного мовлення.

Інтенсивні пошуки нових методів ефективного розуміння та засвоєння матеріалу, способів збереження домінуючих компонентів дидактичної системи навчання і таким чином оволодіння студентами міжкультурним іншомовним спілкуванням передбачає формування в них певного рівня іншомовної комунікативної компетенції.

Фактуальне оперування окресленою категорією апріорі репрезентується в процесі реалізації цілісної системи спеціально опрацьованих завдань, що підпорядковані нагальній меті – формуванню автоматизованих мовних навичок. За влучним висловом вчених О. С. Золотухіна, І. А. Пантелєєва, «Однією з основних психологічних передумов і водночас основних психологічних умов ефективності вироблення навички є цілеспрямованість виконання студентом кожної мовленнєвої дії. Ця умова, у свою чергу, припускає чітке виокремлення кожної конкретної дії, навчання якої має бути доведене до навички» [3]. Глибоке та міцне засвоєння лексичного обсягу на рівні мимовільного відтворення може бути результативним лише внаслідок свідомого активного позиціонування студента щодо вивчення цього матеріалу. Тому врахування принципу навчання в процесі дії залишається невід'ємним складником як наочно-розробленої системи вправ, так і послідовного методичного їх виконання.

Не викликає сумніву той факт, що довершеність опанування іноземної мови полягає у вдосконаленні студентом отриманих умінь та навичок, які є у свою чергу домінуючими факторами навчання, завдяки структуралізованому провадженню спеціально запланованого ряду навчальних операцій. Останні за своїм змістом і упорядкуванням підлягають теоретичному обґрунтуванню і відповідному смислово навантаженню в процесі засвоєння; вони все більше постають як провідні та константні елементи результативного іншомовного набуття, ніж ті, до яких апелюють при традиційній парадигмі інформаційної трансформації.

На нашу думку, під час навчання студентів англійської мови доцільно послуговуватися прийомом синонімії (добір близьких номінативних одиниць що перебувають у семантичній спорідненості); це безпосередньо дасть змогу не тільки запам'ятати нову лексему, а й залучити слухача до пошуку її відповідників, вже добре відомих та засвоєних раніше, таким чином розширюючи коло інваріативності. «Синонімія – тип семантичних відносин лексичних одиниць, що полягає у повному або частковому збігу їх значень» [5, с. 446]. Лінгвістична природа цього аспекту окреслюється різним ступенем семантичної денотативності і пояснюється через призму асиметрії знака та значення, їх нестійкою рівновагою. Синонімія як стилістичний засіб виразності віддзеркалює полісемантичну можливість лексичної палітри мовної картини світу і як предмет дослідження безпосередньо пов'язана з науковим осмисленням семантичних категорій – лексичного значення слова, стилістичних явищ у мові.

Синонімічні засоби, як уже було зазначено, сприяють чіткому, яскравому, фігуральному відтворенню думки. Тому текст як змістова, структурно-граматична цілісність вмщує великий мовний потенціал. Ретельний відбір текстів для студентів немовних спеціальностей з окресленням вузькофахової та загальнонаукової лексики (за своїм якісним складом це переважно слова-терміни, носії певних абстрактних наукових понять чи назви конкретних предметів) повинен водночас створювати простір для дослідницької діяльності та сприяти практичному засвоєнню певного мінімуму слів і словосполучень цієї лексичної категорії. Розробка тренувальних вправ до тексту на окреслення синонімічного ряду сприятиме спрощенню процесу розуміння студентами специфічної інформації. Іншою формою засвоєння номінативного діапазону професійного спрямування безперечно постає діалогічне та монологічне мовлення, де студент має перспективу вдосконалити не лише певні синтаксичні конструкції, а оперувати засвоєними дефініціями, при можливості добираючи аналог виокремленої одиниці. При цьому враховується мотиваційний компонент як ціннісний складник успішного засвоєння матеріалу. Незважаючи на те, що на сьогодні накопичений великий досвід іншомовного навчання студентів, однак організація синонімічної системи залишається науково-методичною проблемою і потребує подальшої розробки.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Релевантність мовної компетенції студентів спеціальностей, де вивчення іноземної мови вважається другорядним завданням, викликана необхідністю забезпечення провідними фахівцями в умовах ринкових відносин для декодування темпоральних тенденцій за допомогою вербального забезпечення інтеракційно-комунікативного поля професійного співробітництва, яке передбачає наявність у комунікантів відповідної майстерності та досвідченості у виборі опцій, адекватного модусу репрезентації висококваліфікованого дискурсу.

Виявлене в результаті дослідження використання прийому синонімії під час навчання іноземної мови дають нам підстави вважати цей аспект найефективнішим та сталим конститuantом засвоєння необхідного діапазону лексем, що сприяє активізації словникової сфери, і тому потребує комплексного дослідження з позиції когнітивної та комунікативної прагматики.

Джерела та література

1. Басок В. А. Контекстуальна синонімія: семантико-стилістичний та прагматичний аспекти: автореф. ... канд. філол. наук : спец.10.02.04 «Германські мови» / В. А. Басок. – К., 2006. – 20 с.
2. Гавриленко К. М. Навчання студентів немовних вузів професійній міжнародній комунікації / К. М. Гавриленко // Наук. зап. Серія філологічна. – Острів: Вид. Нац. ун-ту «Острозька академія», 2012. – Вип.23. – С. 241.
3. Гусейнзаде Г. Д. Обучение речевой коммуникации на иностранном языке / Г. Д. Гусейнзаде. – Баку: Мутарджим, 2001. – 131 с.
4. Золотухіна О. С. Психологічні передумови формування навичок говоріння іноземною мовою [Електронний ресурс] / О. С. Золотухіна, І. А. Пантелєєва. – Режим доступу: www.rusnauka.com/SND/.../5_zolotuhina.doc.h
5. Лінгвістичний енциклопедичний словник / [під ред. В. Н. Ярцевої]. – М.: Рад. енцикл., 1990. – 685 с.
6. Гак В. Г. Высказывание и ситуация / В. Г. Гак // Проблемы структурной лингвистики. – М.: Наука, 1973. – С. 349–372.

7. Дешериев Ю. Д. Теоретические аспекты изучения социальной обусловленности языка / Ю. Д. Дешериев // Влияние социальных факторов на функционирование и развитие языка. – М. : Наука, 1988. – С. 5–41.
8. Кузнецов А. М. Семантика лингвистическая и нелингвистическая, языковая и неязыковая (вместо введения) / А. М. Кузнецов // Лингвистическая и экстралингвистическая семантика. ИНИОН РАН. – М., 1992. – С. 5–27.

Александрова Галина. Имплементация приема синонимии в рамках коммуникативного пространства. Статья посвящена исследованию использования приема синонимии во время обучения иностранному языку как эффективного и устойчивого конституанта восприятия и усвоения необходимого диапазона лексем-соответствий, одинаковых в семантичном поле.

Усвоение номинативного диапазона профессионального направления осуществляется путем диалогической и монологической речи, где студент имеет перспективу совершенствования не только определенных синтаксических конструкций, а и оперирования усвоенными дефинициями, имея возможность выбора аналога выделенной единицы. При этом учитывается мотивационный компонент как ценностная составляющая успешного усвоения материала. Не вызывает сомнения и тот факт, что не менее продуктивными составляющими приема синонимии есть тщательный отбор текстов для студентов неязыковых специальностей с узкопрофессиональной и общенаучной лексикой (по своему качественному составу это преимущественно слова-термины, носители определенных абстрактных научных понятий или названия конкретных предметов). Основная разработка тренировочных упражнений на определение синонимического ряда облегчит процесс понимания студентами специфической информации.

Этот лингвокогнитивный аспект способствует расширению речевого пространства, инвариативности, активизации номинативной сферы студентов экономических специальностей, реализует индивидуально-личностную, целевую и ситуационную стороны сообщения.

Ключевые слова: коммуникативные возможности, прием, синонимия, структурализация, языковые средства.

Oleksandrova Halyna. Implementation of the Synonymy Method in the Frames of Communicative Space.

The article focuses on the study of synonymy method while learning a foreign language as the most effective and sustainable constituent for perceiving and successful learning of the required range of lexical units equivalents being common in their identity in the semantic field.

Mastering nominative range of professional direction is performed through dialogue and monologue speech, where the student has the prospect of improving not only certain syntax constructions but using reminded definitions considering possibility to find out the analogue of examined units. Being a valuable constituent, as part of successful learning, motivational component is taken into account. There is no doubt, and the fact that no less productive components of synonyms method are: a careful selection of texts for students of non-linguistic specialties outlining professional and general scientific vocabulary (by their qualitative composition these are mostly words-terms of certain media abstract scientific concepts or names of specific items) the profound development of training exercises due to define synonymic set facilitates the process of students' understanding of specific information.

This linguistic and cognitive perspective promotes verbal space, invariance, lexical scope activation of the students, implementing individual, personal, and situational sides of the targeting message.

Key words: communication capabilities, reception, synonymy method, structurization, language means.

Стаття надійшла до редколегії
03.02.2015 р.

УДК 811.8:398.2:81'

Юлія Панасюк

Компетентнісний підхід у викладанні іноземної мови

У статті розглянуто особливості компетентнісного підходу у викладанні іноземної мови. Проаналізовано підходи до визначення поняття *компетентність*. Схарактеризовано мету навчання іноземних мов у навчальних закладах в аспекті компетентнісного підходу. Запропоновано виділяти практичну, виховну, освітню, розвивальну та професійно орієнтовану цілі. Практичною метою визнається формування в студентів іншомовної ко-